

השגריר גונאר יארניג נסע למוסקבה, אחרי משהטירח אליו לאירופה את שריהחץ של ישראל ומצריים.

הנשיא גמאל עבדאלנאצר נוסע למוסקבה, בראש פמליה גדולה של קצינים ואוחרים.

מוסקבה, כך נדמה, הפכה בן-לילה למוקד הפעילות במאבק הישראלי-ערבי.

מדוע?

הסיבה מתמצית בשתי מילים:

ת על ת-סואץ.

★ ★ ★

מדינות רבות סובלות בגלל סגירת תעלת-סואץ. כל אותן מדינות, למעשה, אשר הדרך סביב יבשת אפריקה מאריכה עבורן את נתיביהמסחר ומגדילה את הוצאות התובלה.

אולם בעזרת מיכליותהענק, שאינן יכולות ממילא להעביר את הנפט דרך תעלת-סואץ הרדודה, צומצם נזק זה בהרבה.

שונה לגמרי מצבה של ברית-המועצות.

כי ברית-המועצות חדרה, סוף-סוף, ליס-התיכון. היס-התיכון הוא, בשבילה, קרשפיצה אל הימים הרריים — יס-סוף, האוקיינוס ההודי, הים הערבי, האוקיינוס השקט.

והנה היא מצאה, לפתע, כי היס-התיכון הפך לאמבטיה.

ליתר דיוק: לבקבוק סגור, שהפקק הישראלי סותם את צווארו.

היא מבקשת לחלץ את הפקק הזה.

★ ★ ★

מדוע זה חשוב לה? התשובה לשאלה זו חורגת למן התחום הצר של הסיכסוך הישראלי-ערבי. הוא נוגע למאבק הכל-עולמי בין שתי מעצמותהעל.

אחד משדות-הקרב הגדולים של העשור הקרוב בעולם הוא המיפץ הפרסי.

מסביב למיפץ זה, שהערבים מתעקשים לקרוא לו „המיפץ הערבי“, שוכנים מרבית אוצרותהנפט העשירים של העולם.

לשון-המים הצרה מחברת את הארצות אשר עצם הזכרת שמן מעלה את הריב בפיו של כל מומחה-נפט: סעודיה וכחית, עיראק ואיראן, בחריין וכתר, אברדאבי ועומאן. כל זה היה שייך, פעם, לבריטניה. אולם בריטניה יורדת

בחודאי, ארצות-הברית שמחה על כך שהדרך למיפץ הפרסי חסומה, לפי שעה, בפני חיל-הים הסובייטי.

היא שמחה גם על שאין דרך ישרה וקצרה-יחסית בין גמל אודיסה ונמל הייפונג בחיאט-נגאם הצפונית.

וגם צרותיה הכלכליות של מצריים, התלויה כברית-המועצות, אינן מדירות שינה מעיניהם של דיירי הבית-הלבן.

אולם היעד העיקרי של ארצות-הברית במרי-חב, ברגע זה, הוא לקיים את שילטונו של המלך חוסיין בירדן — שילטון המבטיח את האגף החיוני של כל המערך שלה במרחב.

ומכיוון שהמשך המלחמה במרחב, ואי-השקט בגבול ישראל, מסכן את כיסאיו של חוסיין, ועלולים להביא להשגת תלטות אל-פתח בעמאן /או לתקומת רפובליקה פלסטינית משני עברי הירדן — רוצה האשינגטון בשלום מרחבי.

אפילו אם השלום יביא, בהכרח, לפתיחת-התעלה בפני אוניות הדגל האדום.

★ ★ ★

הו המצב. איך הוא ישפיע עלינו? כיצד הוא עשוי לקדם את שליחותו של גונאר יארניג?

זה תלוי במידה רבה בנו.

ברית-המועצות אינה חייה על הירח. היא יודעת, כי אי-אפשר כיום להכריח את צה"ל להסתלק מגדות-התעלה, ללא תמורה מתאימה.

היא מוכנה ללחוץ על מצריים לשלם את התמורה.

השאלה היא: איזו תמורה?

אם תעמוד ממשלת-ישראל על דרישתה פניס-אל-פנים עם נציגי-קאהיר, ולחתום עימם על הסכם-שלום רישמי, לפני כל צעד שיעשה לאורך התעלה — תישאר תעלת-סואץ סגורה.

אין בכוחה של מוסקבה לכפות דברים אלה על קאהיר, ואין בכוחה של קאהיר לקבלם — כי בעיני ההמונים הערביים במרחב כולו יהיה פירוש הדבר כניעה-ללא-תנאי והשפלה-ללא-נשוא.

אך ייתכן מאוד כי מוסקבה יכולה לכפות, וכי קאהיר מוכנה לקבל, מה שקרוי בסלאנג המדיני המרחבי „פיתרון מדיני“.

כלומר: ביצוע מודרג של החלטת מועצת-הביטחון. וכצעד ראשון:

נסיגת-צה"ל כמה קילומטרים מן התעלה, פתיחת-התעלה ומעבר אוניות ישראליות בה.

חילוע הפקה

כל זה כהקדמה להסדר כולל יותר של בעיית המרחב.

★ ★ ★

אין ספק כי גונאר יארניג חותר עתה, בדרכו השתקנית והעקשנית, בכיוון זה.

אין ספק גם כי הקו הזה נוגד בהחלט את גישתה של ממשלת-הליכוד-הלאומי, שפירד-שה: „הכל או לא כלום.“

דהיינו: או חזוה-שלום רישמי, כדת וכדין, עם מדינות-ערב — או החזקת כל השטחים הכבושים, במגמה לספח אותן בהדרגה ובשקט לאימפריה היהודית החדשה, שתצטרך להמשיך במלחמת-נצח נגד העולם הערבי בחוץ והאוקלוסיה הערבית מבית.

מכיוון שהאפשרות הראשונה — שלום רישמי וכולל, מיד, ללא שלבי-ביניים, ללא הכנה מדינית ונפשית, ללא שינוי הדרגתי של האקלים במרחב — אינו בא כלל בחשי-בון, הכוונה היא להגיע אל המטרה השנייה.

מי שתומך בקו זה, מוכרח לראות בשליחותו של יארניג, במיתקפה המדינית הסובייטי-ערבית ואף ברמזים הבאים לאחרונה מחאשינגטון — סכנה גדולה.

החוגים הפאשיסטיים, הדוגלים בסיסמה „הכל“, מוכרחים לראות בגונאר יארניג אויב קיצוני, כפי שהם ראו, לפני עשרים שנה, בשבדי אחר: הרון פולקה ברנאדוט.

אם אפשר שמאמץ כי ישראל חיבת להשיג שלום עם העולם הערבי, שלום היכול להתחיל ברמאללה ובעזה, אך המוכרח להגיע לקאהיר — לא יראה כל רע במאמץ זה של יארניג.

אם אפשר להביא לפתיחת התעלה בפני אוניות ישראליות, תוך נסיגה משטח מצומצם שאינו חשוב מבחינה איסטרא-טגית כוללת, ותוך מתן העדיפות הסובייטית לישראל — יהיה זה צעד חשוב לקראת השלום בפועל.

אם אנונייה אחת, הנשואת את דגלנו, ואשר תעבור בתעלת-סואץ לעיני השמש — חשוכה לשלום יותר מחציית-ריסר מיסמכים חתומים.

לנמל בצרה מסביב לפק התקווה הטובה, כמו לפני מאה שנה.

★ ★ ★

הו האינטרס המידי, הישיר, של ברית-המועצות.

אולם יש לה אינטרסים נוספים, בלתי-אמצעיים, המצבי-עים באותו כיוון.

למוסקבה יש עניין חיוני לקיים את המישטר הנאצרי במצריים.

אחרי שאיבדה, תוך תקופה קצרה, את אינדונסיה באסיה, את קונגו וגאנה באפריקה, את ניצני-השפעתה בבראזיל ובארגנטינה באמריקה הלאטינית, ואת סיכוייה ביוון ביס-התיכון, נשארת מצריים כעדות-המפתח האחרונה שלה במה שקרוי „העולם השלישי“.

לכן אני מאמין כי באין ברירה תהיה ברית-המועצות מוכנה להסתכן בהרפתקה מלחמית תית כדי לשמור על עמדה זו — וכי טייסים ונחתים סובייטיים יופיעו מולנו בכל מלחמה חדשה בינינו לבין מצריים.

אולם ברית-המועצות אינה רוצה להסתכן במלחמה — לא במלחמה עולמית ולא במלחמה מוגבלת. היא רוצה להציל את מצריים הנאצית בלי מלחמה.

וגם לשם כך היא צריכה לפתוח את התעלה.

כי התעלה היא המקור העיקרי של מסבצ זר לכלכלה המצרית הגוססת.

כל דולאר האובד למצריים בגלל חסימת-התעלה — נאלצת ברית-המועצות לפצות את מצריים תמורתו ברובל משלה — או להסתכן בהתמוטטות המישטר המצרי.

והיא סיבה נוספת לרצונה של מוסקבה כי פתיחת התעלה.

★ ★ ★

אם מוסקבה מעוניינת כדרכך בפתיחת התעלה — האם פירוש הדבר כי האשינגטון מעוניינת באותה סכורני שאין הדבר כך.

מנכסיה. הנוכחות הצבאית שלה במיפץ הפרסי הולכת ומגיעה לקיצה. נוצר שטח-הפקר.

לתוך שטח-ההפקר הזה רוצים הסובייטים לפלוש.

איך?

דרך התעלה.

★ ★ ★

מי שיצליח לשים את ידו על אוצרות-הנפט האדירים האלה, ינחל ניצחון היסטורי במאבק על ההגמוניה בעולם.

אובדן אוצרות אלה למערב ינחית על בריטניה וארצות-הברית, לא רק מהלומה כלכלית ממאירה, אלא גם מהלומה מדינית וצבאית.

בשביל ברית-המועצות, זהו ברגע אחר היע-דים המרכזיים בפעולתה העולמית.

לשם כך היא משתדלת להתקדם לעבר המיפץ מכמה כיוונים.

הפלת מישטרו של המלך חוסיין, באמצעות סוריה, מצריים או אל-פתח, תחשוף את האגף המערבי של המערך הפור-אמריקאי במרחב.

התחירה לתימן ולדרום-תימן, הנימצאת עתה בעיצומה, עלולה לערער מערך זה מדרום.

הדרך לתימן עוברת בתעלת-סואץ.

אך מעל לכל שואפת ברית-המועצות להמשיך את נוכ-חותיה הבלתי-אמצעית במיפץ-הפרסי עצמו.

היא רוצה שיחידות חיל-הים שלה — הפיי-רות הכבדות והמשחתות המהירות, נושאות-הטילים ונושאות-הנחתים — יופיעו בשפך החירקל, מול חופי כוויית ובחריין, כנמלי ערן וחודיידה.

לשם כך יש לפתוח את התעלה.

כי הנוכחות הסובייטית תהיה עלובה מאוד אם כל סירת תצטרך להפליג מנמל אודיסה